

Religie als schaamlap

Gelovigen die zijn misbruikt, worstelen met de vraag waarom God niet van hen houdt. En de daders gebruiken het geloof om hun zonden te laten vergeven.

Door **Lidy Nicolassen** Illustratie **Sabine ten Lohuis**

Af en toe komt een vrouw naar hun spreekkamer om hard en grondig in te vloeken. Een andere vrouw legt regelmatig bloemen neer voor haar kind, opdat het niet hoeft door te maken wat zij heeft moeten ondergaan. Het kind is nooit geboren. Haar vader nam haar op haar 16de mee naar een abortuskliniek en vertelde daar dat zij zwanger was van een vriendje. Niemand vermoedde dat hij de verwekker was. Ze is 53 en nog altijd bang voor haar vader.

Een vrouw van 50 jaar heeft zeven jaar geleden een eigen vierdag ingesteld om het moment te gedenken dat ze voor het eerst durfde te spreken over de seks met haar vader. Als klein kind betastte hij haar. Toen ze 8 jaar moest worden, stelde hij haar een mooi cadeau in het vooruitzicht. Zijn 'kers op de taart' was een heel ander cadeau dan waarover zij had gefantaseerd. Hij penetreerde haar en bleef dat tot haar 12de doen. Ze heeft haar verjaardag nooit meer gevierd, is nooit getrouwd geweest, heeft geen kinderen.

Schuld en schaamte, ze duiken altijd op, en altijd onverwacht, aan de Nieuwe Groenmarkt in Haarlem. Daar zit de VPSG, een organisatie voor hulp aan slachtoffers van seksueel misbruik, vanaf het begin een oecumenisch initiatief van vrouwen. 'Het stopt niet', zegt Gezien van der Leest (51). 'Vanmorgen belde een moeder. We moeten eens over seksualiteit praten, had ze tegen haar 16-jarige dochter gezegd. Die wilde eerder nooit op zo'n opmerking ingaan. Nu wel. Ze vertelde dat ze zeven jaar lang was misbruikt door een oom. Niemand had het in de gaten gehad. Wat moet ik?', vroeg de vrouw.'

Niet alleen in katholieke kring is religie dikwijls een schaamlap voor seksueel geweld gebleken. Bij de VPSG zien ze gelovige vrouwen die een leven lang worstelen met die ene prangende vraag: 'God, waarom hou je niet van me? Ben ik zo zondig?' Het geloof versterkt de eenzaamheid.

Het geweld komt niet zelden van hun vader, soms ook ouderling of koster van de kerk waar ze als familie al generaties lang bijhoren. Of het is de predikant of de organist, zonder uitzondering van onbesproken gedrag.

'Je moet me gehoorzamen', zeggen ze en het kind voelt de macht van de kerk. God ziet immers alles, dat is wat een kind denkt. De dader lijkt goddelijke goedkeuring te hebben. Wie uit de school klappt of hardop klaagt, wordt uitgemaakt voor leugenaar. 'Nee, het kan niet waar zijn, hij is niet zo iemand', is altijd de eerste reactie van de omgeving. Zwijgen is de norm.

*Als g'in nood gezeten/
Geen uitkomst ziet/
Wil dan nooit vergeten/
God verlaat u niet.*

'We kunnen het ook zingen', spotlacht Van der Leest als ze Lied 7 uit de protestantse zangbundel van Johannes de Heer voordraagt. 'Hij doet met ons, Hij gaat ons in en uit', declameert Marthe Link (75) een kerklied van Huub Oosterhuis. 'Onze mensen struikelen over die teksten, het zijn struikelteksten. Je groeit op met liedjes over de God die op je let. Je kunt je niet verlatener voe-

len, dan wanneer blijkt dat die God er voor jou niet is.'

Laatste Avondmaal

Gezien van der Leest en Marthe Link spreken van huis uit de Tale Kanaans, de taal van de orthodoxe protestanten waaruit hun cliëntenbestand deels bestaat. Ze noemen zichzelf levensbeschouwelijk counselor en ze helpen seksueel misbruikte vrouwen en mannen. Aan de muur in hun spreekkamer hangt het Laatste Avondmaal, geknipt uit koperplaat. De discipelen zijn geen mannen maar vrouwen. Op de plek waar Jezus gewoonlijk zit, gaapt een leegte.

In de jaren tachtig ontstonden overal vrouwengroepen die met feministische bril keken naar de samenleving. Ook in kerkelijke kring. Er kwam veel aan het licht over onderdrukking en geweld, maar verder dan de keukentafel kwamen de verhalen aanvankelijk niet. Totdat 25 jaar geleden een vrouwengroep uit Noord-Holland besloot het zwijgen te doorbreken en de VPSG oprichtte.

De vraag naar hulp van misbruikte gelovige vrouwen of mannen is gebleven. Jaarlijks staan er veertig slachtoffers op de stoep en vragen zeventig anderen hulp via de mail of telefoon. De meesten zijn ouder dan 50 jaar, jongeren melden zich eerder per mail of telefoon. De pleger is meestal overleden en tijdens zijn leven niet ontmaskerd.

Link werkt vanaf de begintijd bij de VPSG. Zij komt voort uit het kerkelijk maatschappelijk werk. Van der Leest is theoloog en verpleegkundige. Beiden noemen de dingen bij de naam, vinden woorden voor zaken die voor de slachtoffers bijna niet te benoemen zijn. Soms hebben hun cliënten al een hele stoet hulpverleners gezien, zonder ooit het woord misbruik in de mond te hebben genomen. Zetten ze eenmaal de eerste schrede over de drempel, dan is er geen houden meer aan. Dan komen de tranen en de vloeken en moeten ze praten. 'God, waarom haat je me?'

Van der Leest: 'Vergelijk het met een snelkookpan. De druk is zo opgevoerd dat er maar iets hoeft te gebeuren of de dop vliegt ervanaf. De dader overlijdt, de kinderen gaan het huis uit, er verschijnt een rapport van de commissie-Deetman, de dochter doet belijdenis. Allemaal momenten waarop ze met hun verleden worden gecon-

fronteerd. Er zijn er genoeg die de kerk de rug toekeren, maar heel vaak is de dader, het gezin, echt alles met de kerk verbonden.'

'In zonde zul je ontvangen worden en in zonde geboren', zegt Link. Maar, zegt ze later: 'Heel kenmerkend is de religieuze plicht tot vergeving en verzoening. Het is een krachtige kerkelijke moraal, even dwingend als het vijfde gebod dat vroeger elke zondag werd voorgelezen in de protestantse kerk: 'Eert uw vader en moeder, opdat uw dagen verlengd zullen worden in het land, dat de Here uw God u geven zal.' Het is het enige gebod met de belofte van een lang leven. Je vader niet eren kon betekenen dat je jong zou doodgaan en in de hel zou komen. Een kind denkt letterlijk en logisch.'

De bijna onvoorwaardelijke bereidheid tot vergeven (Jezus zelf vroeg God immers om zijn vijanden te vergeven omdat die niet wisten wat ze deden) en het eren van vader en moeder, werden gebruikt om het verzet van het kind te breken en het medeverantwoordelijk te maken. Eenzaamheid en schuld waren het gevolg. Link: 'We voeren hierover veel gesprekken. Het schept ruimte. Over vergeving en verzoening zijn dikke boeken geschreven, maar daarvoor is erkenning van de schuld nodig, de bereidheid om te boeten door de dader.'

God zag alles

De verhalen van hun cliënten zijn stuk voor stuk gruwelijk. En ook nog steeds anoniem. De slachtoffers zelf voelen zich niet bij machte het gesprek met de krant aan te gaan, maar ze willen hun verhaal wel vertellen hebben. Alleen Greta (59) heeft haar verhaal opgeschreven, de naam is gefingeerd. Ze komt uit een streng katholiek milieu en werd jarenlang door de vader van een vriendje misbruikt. 'We leerden dat God alles zag. Ik was bang dat alles een keer zou uitkomen en dat ik dan de schuld zou krijgen. Ik herinner me dat ik als kind door een park liep en in de donkere lucht een driehoek zag met het oog van God. Ik kromp ineem bij de gedachte dat ik het nooit meer goed zou kunnen maken.'

De counselors treden op als spreekbuis van andere slachtoffers. Zoals de vrouw die hoopte dat het God zelf was die via het raam zijn lichtbundel liet vallen op het plekje waar zij op blote knietjes haar gebed opzegde voor het slapengaan. 'Laat het vanavond niet

STICHTING

CIJFERS

Bron: Stichting VPSG, advies en ondersteuning bij vragen rond seksueel geweld, godsdienst en zingeving.

GESPREKKEN

2012: in Haarlem 184. Per telefoon of mail: 310. Met 33 personen regelmatig contact, 30 vrouw, 3 man.

CONTACTEN

Leeftijd van de regelmatige contacten in 2012:

< 35	4
35-45	3
45-55	9
55-65	10
65-75	5
>75	2

KERKEN

Rooms-katholiek	7
Protestantse Kerk in Nederland	12
Niet meer kerkelijk gebonden	6
Overig	8

Overig is een verzamelgroep met o.a. Pinkstergemeenten, evangelische gemeenten, islam en Sai Baba.

